

Da Armfeldt's hærtog dro igjennom Lånke i 1718

Det var helt vanlig at soldatene skulle forsørge seg selv, og sine hester, med mat og fôr i fra det området som de dro forbi, områder som de etter hvert erobret og la under seg. Dette var heller ikke noe unntak ved krigen i 1718. Provianteringen tok mye av soldatenes tid og forsinket fremrykningen sterkt. En svært regnfull og kald sommer i forveien hadde på ingen måte skapt noe kronår i Trøndelagsbygdene. Kornåkrene lå nå flate og uhøstet etter alt regnet, og lite av årets avlinger var kommet i hus. Situasjonen var heller ikke stort bedre for de norske styrkene. Med så store styrker ute i felten utkommandert til krig, var det ikke bare enkelt å få fram de nødvendige forsyningene. General Armfeldt hadde tidlig om våren i 1718 allerede samlet sammen sine tropper, og han lå ved trening med sin hær ved Duved skanser. Planen var at hans hær som nå besto av ca.10,000 soldater, 6791 hester og hadde med 2500 levende slaktedyr som skulle slaktes til mat underveis. Hæren var og oppsatt med egne prester, feltskjærere, militærleger, feltbøddel, dyrepassere og ikke minst veivisere. Ved Duved skanse ble soldatene utrustet med sommeruniformer, dette var da på august og regnet med at krigen skulle være over i god tid før vinteren satte inn. Uniformen soldatene fikk besto av hatt, blå trøye, skinnbukser, gule knestrømper, ett par sko, halstørkle, to skjorter, et par skinnhansker og en liten sekk til å ha private eiendeler i. I sin helhet en meget staslig soldat, i flotte farger. Det var ordre fra høyeste hold om at angrepet mot Trøndelag og Trondheim skulle starte den 3. august, men på grunn av mangel på nødvendig utstyr ble avreisen utsatt i nesten 14 dager. Men allerede i denne ventetiden begynte soldatene å tære på de matrasjoner som egentlig var tiltenkt å ha med på innmarsjen i Norge. Ved avmarsj fra Duved hadde soldatene brukt opp en tredjedel av den tildelte proviant.

Planen var egentlig at Armfeldt hæren skulle nå inn til Trondheim i løpet av 6 uker. Først på september kom de første svenskene seg over til Norge. Deres angreps vei ble lagt om Verdalen, svenskene klarte og forserte skansene i Verdalen uten store problemer.

Men etter meget dårlige bygdeveier gikk fremrykningen meget sakte, og tærte kraftig på krefter og rasjoner både til hestene og soldatene. Den 7 – 8. september hadde de kommet til stigningene over Langstein, med sine tunge kanoner etter gjørmete veier og tråkk, fikk de virkelig slite.

Det var en svært utmattet hær som kom over Forbordsliene på Skatval. Den 10. september er de kommet til Vold på Skatval, her måtte de hvile ut i flere dager. I det fjerne kunne de se over til Trondheim i vest, som var deres egentlige angrepsmål. Det skulle komme ettersendt nye forsyninger i fra Duved, men det kom ikke fra noe mer fra den kanten. Med en så stor hær som Armfeldt hadde med, var det ikke små mengder med mat som gikk med. Og når vi vet at han hadde med 6791 hester, og hvis vi regner ut at pr. hest skulle ha fått 4 – 5 kg. havre pr. dag. Ville det nødvendige forbruket av havre ha ligget på den anselige sum av 33,955 kg. pr. dag. Og omtrent den samme sum når det gjelder antall kg høy pr. dag. Hærens etterforsyninger bestod av ca. 2500 slaktedyr som skulle ettersendes fra utgangspunktet Duved. Men disse forsyningene kom aldri fram. Det måtte være stri jobb å prøve å skaffe nok mat til en så stor dyreflokk. Utenom dette kommer all den maten som måtte til for soldatene i hæren. Ikke rart at mye av tiden gikk med til å plyndre gårder og

prøve å skaffe mat til folk og dyr. Den 30. november 1718 viser svenske kilder at hæren er blitt sterkt redusert av sykdom.

Nå er det bare ca. 5000 mann som ble erklært for friske, mange syke ble sendt tilbake til Stene festningsanlegg i Verdalen. Men etter de dårlige veiene klarte de ikke å få med seg alt utstyret tilbake, de måtte la mye av det tunge utstyret bli igjen. Når en leser om at den svenske hærmakten tok og plyndret bygdas gårder, for mat og annet nødvendig utstyr på sin framferd. Er det lett og overse at også våre egne styrker ikke var noe unntak i så måte. De norske troppene rekvirerte fôr, både til sine soldater og hester. Flere steder i bygda ble de skånet av de svenske soldatene, mye av forklaringen ligger i at gårdene lå utenfor soldatenes marsruter. Mens de norske soldatene valgte andre ruter for å komme fienden i forkjøpet. Og for å komme i bedre forsvarsposisjon. På enkelte gårder gikk det hardt ut over alt som kunne brukes til brensel. Slikt som ski gjerder, og til og med bordveggene på husene ble revet av og brukt til brensel.

*Carl Gustaf Armfeldt.
Født 9. November 1666, og døde 24. Oktober 1736.*

Kampgløden gikk etter hvert over til å klare å livberge seg selv så godt en kunne. Derfor ble den videre fremrykkingen og angrep på Trønderhovedstaden ikke prioritert så fort som de hadde fått ordre om fra Karl den 12. Men situasjonen for de norske styrkene var heller ikke så mye bedre, de hadde heller ikke noen overflod av mat. De norske styrkene trakk seg tilbake, og karolinernes felttog ble mer en kamp for å skaffe seg mat, enn en kamp med

fienden. Begge nasjoners soldater var stadig på leting etter mat. I en gammel norsk soldathåndbok kan en lese følgende om foring og stell av forsvarrets tjeneste hester:

"For at man til enhver tid skal ha sin hest i brukbar stand, gjelder det å behandle den godt. Den må alltid pleies og fôres på en tilfredsstillende måte, så den holdes i god kondisjon. Hesten gis som regel 4 à 5 måltider hver dag og vannes 3 à 4 ganger daglig, fôringen og vanningen bør mest mulig foregå til bestemte tider. Den alminnelige rasjon for vår nasjonale tjenestehest er pr. dag 4 kg. havre, 7 kg godt høy og 2 kg. halm, hvorav 1 kg. til hakk og 1 kg. Til strøelse. De foredlede hester trenger mer havre, (5 kg.) og kan da nøye seg med 5 kg. høy. Man må alltid forvise seg om at fôret er godt, fritt for urenslighet (støv) muggen lukket, da dette spiller en stor rolle for hestens sundhet. Vannet må også være absolutt rent. Om vinteren bør vannet kuldeslåes, vannet måtte ikke være under 7 à 8°."

Det sier vel seg selv, at med en slik oppskrift på hestestell, lett kan bli en helt annen i en krigssituasjon. Men hestene måtte også få sin daglige dose med mat og hvile, om soldatene skulle klare å rykke fremover.

På gården Dyva Mellom, (Med-Dybvad. gnr.183).

Den gang hærtoget til Armfeldt dro igjennom bygda bodde det ei Randi Tollefsdtr. Dybvad (1680 – 1746) på Me-Dyva, hun var gift med Torstein Thomassen Dybvad (1650 – 1714). Randi var Torsteins andre kone. Det vites ikke om Randi hadde noen mann i 1718, fire år etter at hennes mann var død. Da svenskene kom til gården var de sultne, og ville ta seg en tur opp i buret. Soldatene var vant til å ta seg selv til rette av både mat til folk og hester. Men her på Dyva møtte de ei svært myndig dame, som klart gav uttrykk for at hun ikke likte svenskenes brutale framferd. Randi stilte seg opp på burstrappa for å forsvare gårdens matressurser, og sa klart i fra at hun ikke ville ha noen fremmede opp i buret. Så snart at en sulten svenske ville prøve seg på å komme inn på buret. Viste hun dem knyttnevene, og inntrengerne visste ikke ordet før han lå og kavet i gjørma nede på gårdsplassen. På denne måten klarte Randi å berge sin matbeholdning oppe i buret, og hun kunne gå vinteren i møte med i hvert fall gårdens matforråd, i godt behold. Svenskene skjønte fort at her var det ikke råd med noe mat, så de forlot gården like etter.

Flere tropper besøkte Me-Dyva.

En annen tropp var og innom Me-Dyva, dette var også soldater fra Armfeldts hæren, nå mistet gårdens eier Torstein Thomassen som står oppført som bruker på Dybvad. (Denne Torsten kan ikke være den samme Torsten, som Randi Tollefsdtr, Dybvad (1680 – 1746) var gift med). Gården noterte tap var: 1 tnr. bygg, verdsatt til 4 rdlr. og 48 skilling, 6 tnr. havre, verdsatt til 9 rdlr., 40 lass høy, verdsatt til 20 rdlr., hele 14 småfe, verdsatt til 7 rdlr., gårdsredskaper til en verdi av 7 rdlr., klær og innbo til 7 rdlr. og 72 skilling. 1 schiud, (merr) verdsatt til 2 rdlr., og matvarer verdsatt for 2 rdlr. En kan videre lest at Torstein fikk 48 skilling i vederlag for tort og svie av den svenske troppen. Dette måtte være ganske tidlig i krigen, for svenskenes gikk ganske fort tom for penger. Men ikke nok med dette, våre egne tropper forsynte seg med hele 60 lass høy, verdsatt til 30 rdlr. Torsteins samlede tap kom seg på 89 rdlr. og 24 skilling. En annen som og er oppført som bruker på "Me – Dyva", er John Dybvad, han mistet 7 tnr. bygg, verdsatt til 15 rdlr. og 72 skilling, 8 tnr. havre, verdsatt til 12 rdlr., 20 lass høy, verdsatt til 10 rdlr. hele 27 småfe, som ble verdsatt til 13 rdlr. og 48 skilling, 1 svin, verdsatt til 72 skilling, gårdsredskaper til en verdi av 10 rdlr. og 72 skilling,

klær og innbo, verdsatt til 72 skilling, matvarer, verdsatt til 9 rdlr. våre egne tropper tok 41 lass med høy, verdsatt til 2 ort og 20 skilling pr. lass. Gårdens samlede tap kom på hele 102 rdlr. På denne tiden var gården utreiarkvarter for Stjordalske Dragonkompani. Fra 1701 var gården kvarteret til eskadronsjefen. Etter at hæren ble redusert i 1818, var gården en sjefsgård for Selboeske kompani underlagt Trondhjems nasjonale jegerkorps.

Også husmannsplassene ble plyndret.

På gården Julan, var det en husmannsplass som ble kaldt for *Saksestuen* eller *Sagstuen*. Selve plassen må ha ligget nord for gården Aune, mellom Aune og Jullum. Her bodde det en Sakse Ingebrigtsen født i 1632. Plassen har trolig fått navnet etter denne husmannen. Også til denne plassen kom den svenske hæren på besøk. Der de svenske soldatene tok med seg en sau, som de tenkte å slakte til mat. Husmannskona likte dårlig soldatenes framferd, og dro i vei etter soldatene og fikk sauene tilbake. Men for at hun skulle få tilbake sauene måtte hun love den svenske generalen, å bli med soldatene og vise dem vegen utover myrene fra Frigården og over til Høybykleiva. På Høybykleiva fikk hun lov til å vende hjem igjen. Før hun dro tilbake, så ville generalen få betale henne for hjelpen. Betalingen gjemte hun i den ene skoen, og hun skulle også få et "*Fribrev*" som hun vise fram når Armfelts hæren senere dro forbi hennes eiendom. Etter denne dag ble det ikke påført verken henne, eller husmannsplassen noen overlast.

Krigen var over, men kampen om mat fortsatte.

Krigen var nå over, og det hersket fred og fordragelighet mellom svenske og norske soldater. Nå ble det en kamp om å klare å overleve sulten og pester som herjet bygdene, og hele landet med. Det tok lang tid før folk kom på fote igjen. Det var fortsatt svært lite med mat, rundt om på gårdene og ikke minst på småplassene. Karoliner hæren og de norske soldater plyndringer var enda merkbart i lang tid. Husdyrholdet var kraftig redusert overalt, det tok lang tid å få bygge opp husdyrbestanden igjen. Å så var det værret, det var heller ikke på folkets beste side. Sommer-ene etter 1720 og utover, var også svært dårlige. År etter år slo avlingene feil, var det så at det kunne være en fin vår og sommer. Så ble det lite avlinger allikevel. En måtte ha såkorn for at det skulle bli avlinger. Såkornet var en mangelvare, Under krigens plyndringer på gårdene, ble heller ikke såkornet skånet. I nødsår fulgte mye strev og slit for folk å skaffe det nødvendigste til livet opphold. Sanking av furubark ble gjort, barken ble tørket og malt opp til mjøl, barkemjølet ble blandet med annet mjøl om de hadde, for å drøye ut mjølet.

Kilder som her er brukt:

- *Utdrag fra Lånke boka bind 3.*
- *Kilder fra Solvei Lie arkiv.*
- *Norsk Soldatbok fra 1920.*
- *Forsvaret plass i norsk historie 1970.*
- *Trøndelags Historie bind II. 2005.*